

Naslov originala:
THE EMPEROR OF GLADNESS
Ocean Vuong

Copyright © 2025 by Ocean Vuong. First published in United States of America by Penguin Press, an imprint of Penguin Random House I. I. C. 2025.

Copyright © 2025 srpskog izdanja Kontrast izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Glavni i odgovorni urednik:
Ivan Isailović

Izvršna urednica:
Tamara Sokić

Prevod:
Nikola Matić

Lektura i korektura:
Emilija Vučićević

Dizajn korica:
Jakov Jakovljević

Prelom:
Ivan Isailović

Štampa:
F.U.K. doo, Beograd

Tiraž:
1000

Izdavač:
Kontrast izdavaštvo
Terazije 35, Beograd
info@kontrastizdavastvo.com
kontrastizdavastvo.rs
glif.rs

OUŠN VUONG

CAR RADOSTI

Preveo s engleskog
Nikola Matić

KONTRAST

Beograd, 2025.

Za Franses, koja me je pronašla.

*Crv vam je pravi car...
Mi tovimo sva druga stvorenja, da utovimo sebe,
a sebe tovimo za crve.*

HAMLET

Neka biti bude svršetak naizgleda.

VOLAS STIVENS

1

Najteža stvar na svetu je živeti samo jednom.

Ali ovde je prelepo, čak se i duhovi slažu. U jutru, kada svetlost ispere ovo mesto do nijanse ovsene kaše, oni se dižu kao izmaglica iznad raži s one strane pruge i bauljaju ka crnovrhim borovima, tražeći svoja imena; imena koja više ne žive u ustima nijednog živog stvora. Naš gradić iznikao je na jednoj krasti od zemlje duž reke u Novoj Engleskoj. Kada su se praistorijski glečeri otopili, dolina je postala jezero veličine sveta, a kada je ono presušilo, ostavilo je za sobom srebrnastu nit duž basena po imenu Konektikat – to na algonkinskom znači „duga plimska reka”. Rečni nanos je ovde bogat svim česticama blagonaklonim prema životu. Dok prilazite, sa obe strane će vas dočekati široka polja pupoljaka veličine palca koji blistavi izbijaju iz aprilskog blata. Za nekoliko meseci, ove mladice će izrasti u zbijene redove širokolisnog duvana i kukuruza sorte srebrna kraljica”. Iza groblja, čiji su spomenici pod teretom godina izgubili svoja imena, nalazi se natkriveni most preko presahlog potoka, čije sećanje na vodu nije doseglo do ovog veka. Pređite ga i tu smo. Skrenite desno kod Konvejeve sirupnice, ogoljene i daskama zakovane, izbijenih prozora i s drvenim znakom na kojem piše ZASLAĐUJEMO ČIM ŠAFRAN PROCVETA, znakom koji je vetar sveo na Brajevo pismo. U proleće, trešnjin cvet se peni širom okruga, sa svake zelene površine koju nisu preotele farme ili tržni centri. Došli su nam iz vekova govana, koja su nad ovim mestom sejale guske, kad god bi leto pozvalo njihove šuplje kosti na sever.

Travnjaci su nam preplavljeni ambrozijom i pirevinom, a jedan od njih svakog proleća ponudi leju crvenih i ružičastih lala,

glava zarobljenih u žičanoj ogradi na koju se naslanjaju. Sa obližnjeg trema prelivaju se plastične igračke za vožnju – dečja kolica, tricikli, vatrogasni kamion – a njihove su osnovne boje sada izbledele u pastelne, uskršnje nijanse. Gajba za mleko, sa komadom stare gume zakucanim preko otvora, služi kao poštansko sanduče postavljeno na trulu komodu, na gumi je korektorom ispisano *Ramirez 47*. Pored toga stoji limena hranilica za ptice u obliku glave Bila Klintona. Seme mu se prosipa iz nasmejanih usta i pada kao aplauz, svaki put kad dune vetar sa teretnjaka koji protutnji ovuda u gluvo doba noći. Iako voz nikada ne staje u našem gradiću, njegov zvižduk se čuje u svakoj dnevnoj sobi u prečniku od pet kilometara. Zapravo, ovde *ništa* ne staje, osim nas. Hartford, prestonica sazidana na osiguravajućim društvima, vatrenom oružju i bolničkoj opremi – na birokratijama smrti i katastrofe – udaljen je svega dvanaest minuta vožnje auto-putem. Svi projure pored nas, bilo da idu tamo ili da što pre odatle pobegnu. Mi smo samo mrlja u prozorima vaših vozova i minivenova, vaših autobusa, lica su nam unakažena vetrom i brzinom, poput odbačenih Munkovih slika. Jedino što delimo sa gradom jesu kola hitne pomoći, jer smo dovoljno blizu Hartfordu da dođu po nas kad smo na samrti ili zvečimo na čeličnim nosilima, bez igde ikog svog. Živimo na marginama, a umiremo u srcu države. Plaćamo porez na svaku platu da bismo stajali na tonućim obalama reke koja postaje mrtvačnica naših snova.

Duž naših sporednih puteva, rupe su toliko široke i duboke da, danima nakon letnjeg pljuska, kleniči slobodno jure po bistrozelenim baricama. A iz mraka nekog neosvetljenog trema, nečiji smeh proseče vazduh tako brzo da biste mogli da ga pomešate sa progutanim jecajem. Ona bež stračara, oivičena zlatnicama, jeste Klub veterana Drugog svetskog rata, sa barem tri stolice i automatom obloženim drvetom, napunjenim samo marlborom i medenjacima. Prekoputa su ušorene kuće od cigle. Prvobitno sagrađene za radnike fabrike hartije na Dženings Roudu, sada su dom veteranima koji se vraćaju sa svakog bojišta kog možete da

se setite, samo da bi sedeli na plastičnim baštenskim stolicama i zurili u planinski venac pre nego što se vrate u zadimljene sobe gde ih uspavljaju mini-televizori veličine ljudskog trupa.

Pogledajte kako se breze, cele noći crne od čvoraka, rasprsnu kada prve iskre zore dotaknu njihove kljunove. Kako poslednji zrikavci pevaju kroz maglu iznad pašnjaka koji sad zaudaraju na tek razbacani stajnjak. U avgustu, železničke šine se toliko usijaju da bi vam se guma na đonovima istopila ako biste po njima hodali duže od minuta. Uprkos toj vrućini, sve što je zeleno raste kao u znak odmazde za jalovu, kauterizovanu zimu; mahovina između drvenih pragova toliko je bujna da pod određenim uglom gustog, razbujalog svetla izgleda kao alge, kao da se lednička poplava vratila preko noći i učinila nas onim što smo sve vreme i postajali: biblijskim.

Pratite šine dok se ne razdvoje i ne potonu u stazu ugaženog korova što vodi ka otpadu krcatom školskim autobusima u različitim stadijumima amnezije, od kojih su neki toliko stari da više nisu žuti, već stoje sivi poput olupina brodova. Obrasli bršljanom, na njihovim ulubljenim haubama skuplja se hrskavo lišće; oni su relikvije našeg krivog shvatanja. Prođite kroz taj otpad – kao što su to neki činili dok su se vraćali kući iz noćne smene u Majer-sovoj fabrici čarapa, ili su prosto lutali nedeljnim popodnevim, sami sa svojim mislima – i proći ćete kroz generacije nemira spaljenog između sedišta od skaja. Na drugom kraju otpada leži lešina životinje stradale pre nedelju dana, očne duplje ispunjene su toplom koka-kolom – delo devojčice koja je, iz dosade, vraćajući se iz škole, sipala svoje piće u tu konačnu tamu obnevidelih vizija.

Ako ciljate na Radost i promašite, naći ćete nas. Jer nas zovu Istočna Radost. Sama Radost više ne postoji; preimenovana je u Milsap pre skoro jednog veka, po Toniju Milsapu, momku koji se vratio iz Velikog rata bez udova i postao heroj – dokaz da u ovoj zemlji možete izgubiti skoro čitavog sebe, a opet dobiti ceo grad. Šaćica nas želela je da se zovemo Istočni Milsap, da upijemo taj sjaj i napunimo rezerve, ali ostali su bili previše ponosni da se

nazovu po klincu čija invalidska kolica nikada nisu klizila našim trotoarima.

Zima, koja traje sedam meseci, počinje krajem septembra, kada inje zasija na travnjaku ispred sudnice i preko hauba automobila načičkanih duž puteva. Dok se javori, topole i sasafrazi njišu, ćilibarna svetlost se cedi kroz njihovo lišće u odlasku. Čak i zvonik daskama zakovane luteranske crkve do podneva pređe iz golubljebele u boju putera koji stoji od juče.

Iako smo skeptični, nismo ambivalentni prema nadi. Ispod svega ovoga, naša glavna ulica svetli sa svoja dva irska paba dajnerom, cvećarom, salonom lepote „Bog pre svih”, kineskim restoranom „Pandina kapija”, čumez takerijom bez imena, pogrebnim preduzećem okrećenim u neboplavnu, da bi se ublažile strahote koje leže u tom pozivu, i perionicom veša čiji zadnji ulaz vodi u podrum sa tačno tri pornografske kabine na žetonu. Dvoja vrata niže je Američka legija, gde svakog petka, ispod cirade koju šiba vetar, prodaju crnu kafu i kriške hleba sa bundevom, umotane u providnu foliju. Tu je advokatska kancelarija za sezonske radnike sa farmi, iza zgrade Hrišćanske zajednice mladih, čije je jedno krilo prošle godine konačno pretvoreno u centar za razmenu igala. Tu je i ogromna viktorijanska kuća na uglu Jorgovanske i Glavne. Nekada dom našeg prvog gradonačelnika, sada je prihvatilište za lečene zavisnike; staza je ovičena poliesterskim ružama koje, plave i ljubičaste, vire iz smetova posle mećava.

Tu je i Kejp Kod¹ dvospratnica na uglu, okrećena samo onoliko visoko koliko je najstariji sin mogao da dohvati, a onda napuštena one zime kada je otišao u marince, ostavivši je tako napola maslinastozelenu poslednjih sedam godina. Krajem jula, pored puta stoji crni mini-frižider, a iz kuće je sproveden produžni kabl. Unutra, redovi borovnica znoje se u zelenim kartonskim

¹ Kejp kod je tradicionalni stil američke kuće poreklom iz Nove Engleske, prepoznatljiv po jednostavnom, simetričnom obliku, strmom krovu i centralno postavljenim ulaznim vratima. – *prim. prev.*

časama od pola litre pored konzerve za kafu na kojoj samolepljivi papirić kaže: *Borovnice 5 dolara. Plati koliko možeš.*

To je grad u kom srednjoškolci, nemajući gde da odu petkom uveče, parkiraju kamionete svojih očuha na neosvetljenim rubovima Volmartovog parkinga, piju smirnof iz flaša poland spring vode i puštaju na sav glas Vizer i Lil Vejna, sve dok jedne noći ne pogledaju dole i ne ugledaju bebu u naručju, shvativši da im je trideset i neka i da se Volmart nije promenio, osim logoa, koji je sad svetliji i baca plavičasti sjaj na njihova lica ispijena od vremena. To je mesto gde očevi u farmerkama isprskanim bajcom stoje na ivicama fudbalskih terena, posmatrajući sinove kako se puše u crvenkastoj zori, jedna ruka im je u džepu, a druga steže čašu iz Dankin Donatsa. Mogli bi biti statue koje simbolišu šta znači čekati da se dečak smrvi u muževnost. I svakog jutra ti bi sedeo na injem posutim tribinama, sa pohabanim primerkom romana *Ka svetioniku* u krilu, i posmatrao igrače na terenu, plave tomahavke što podrhtavaju na njihovim dresovima, njihove plastične štitnike kako pucketaju u izmaglici. I kad bi okrenuo stranicu, ona bi iskliznula iz poveza i zalepršala preko terena, skupljajući mrlje od mastila po mokroj travi, sve dok se ne bi uplela među dečачke noge i raspala pod parom crnih kopački. Reči pritajene u zemlju. Taj grad.

Uprkos svemu, imamo biblioteku. Nekada je bila oružarnica koja je jednom pružila utočište grupi odbeglih robova na putu za Novu Škotsku, što je i razlog za bronzanu statuu Sodžerner Trut kod centralne fontane, koja je već tri godine bez vode. Prekoputa te statue stoji metar i po visok lego model crvenog ti-reksa, čiji su delovi permanentno zalepljeni. To je visina dečака po imenu Adam Mansi, kog je, na samo par metara odatle, smrskao isti onaj školski autobus koji je trebalo da ga pokupi; vozač je bio usran od flaše saudern komforta, nakon što je ostao budan celu noć da gleda kako Patriotsi osvajaju Superboul 2002. godine. Malo dalje, gde se ulica širi u Put 4, a trotoar se kruni u prah i žbunovi severnog maka i plavih zvezdana prskaju po zelenilu sa

vaše desne strane, naići ćete na fabriku Kolt, u kojoj je njen osnivač, Semjuel Kolt, postao jedan od najbogatijih ljudi u Americi, prodajući revolvere obema stranama tokom Građanskog rata. Sada je to Koka-kola fabrika, i tu uglancani crveni kamioni stoje u redovima kraj starih utovarnih rampi od cigle, dok sunce klizi iza planina na zapadu.

Tu je Kamberlend Roud, koji vas vodi do Ženskog zatvora Jork, u ovo doba godine oivičenog bundevama koje drap polja presecaju potezima okera – poslastica za zečeve i izgladnele oposume što se spremaju za zimu. Uz samu reku, s druge strane, nalaze se ploče peščara sa otiscima stopala podokesaurusa, nastalim pre više od 195 miliona godina, koji se pružaju sve do parkinga Vendisa. Zatim i ostale franšize: Burger King, Auto-Zoun, Matres Firm, Femili Dolar, Dolar Dženeral. Onda motel „Laku-Noć” sa pet vrata boje bebećeg govanaceta, okrenutih ka noćnom klubu Kahuts prekoputa, koji obećava NOVE DEVOJKE SVAKIH SEDAM MESECI! Iza toga su rukom ispisani znaci: BRAJONOVA EKSPRES KAUCIJA, DRVA ZA OGREV 25\$ POPUSTA NA PRVI METAR, NE FREKINGU U IME ISUSOVO, izbledeli MARTA BIN ZA GRADSKOG REVIZORA 2006. I jedan, elegantnim crvenim rukopisom, na kom piše, kao proročanstvo: ORUŽJE PRED VAMA.

Šta zaista znate o onome što znate o Novoj Engleskoj?

Iza betonske ploče na kojoj je nekada stajala Sitgo pumpa, jelen oprezno stupa u šiprag mlečike, kao poslednji primerak svoje vrste, a onda skače u žbunje gde se potok uliva u reku što teče pod mostom Kralja Filipa. Teretni most, nazvan po poglavici plemena Vompanoag, koji je ovde poveo pobunu da povрати svoju zemlju od Puritanaca; njegov betonski potporni zid išaran je krivudavim grafitima na kojima piše: *SpyKids 2*, *Guerra a los ricos*, *Oslobodite Mumiju Abu-Džamala!!!*, *Lora i Džoni '92, niños malos*, i 11. septembar je bio nameštaljka.

To je ujedno i poslednji izlaz iz grada.

I to je upravo onaj most koji je dečak prešao jednog popodneva, 15. septembra 2009. Kiša je šibala preveliku UPS jaknu prebačenu preko njegovih ramena, dok je hodao ušuškan u srce doline, a zemlja se širila od njega ka stenovitim oblacima što su tonuli u horizont. Imao je devetnaest godina, bio je u ponoći svog detinjstva i čitav život daleko od svitanja. Njemu nije bilo oprošteno, a nije ni vama. Nebo je bilo dobrodušno sivo dok se popodne cedilo u več, a hladnoća mu je dah pretvarala u maglu. Pod njegovim čizmama, šine su brujale od neprestanih naleta vetra što su udarali u čelične trake. Da, ovde *jeste* prelepo, i zato duhovi nikad ne odlaze. Potrebno mi je da to znate, dok se grad iza njega ispirao u mrlju. Potrebno mi je da razumete – dok se crna voda ispod kovitlala poput hemijski smekšanog granita, a svetla se palila jedno po jedno duž kobaltnih obala – da je dečak pripadao jednom dragocenom deliću ovog sveta, dok je gledao preko ramena i video telefonske žice oklembesene pod teretom vrana pomirenih sa sumrakom, i crveni vodotoranj u daljini kako nas objavljuje – ISTOČNA RADOST – izbledelom belom bojom, pre nego što je okrenuo leđa ovom mestu, prebacio nogu preko ograde i odlučio, kao dobar sin, da skoči.

2

Mada je bilo tačno da je dečaku ponestalo puteva kojima bi krenuo, i načina da se isčupa iz svojih neuspeha, nije planirao da te večeri skoči sa mosta Kralja Filipa. Tek kada je, između železničkih pragova, spazio reku kako se kovitla, tako ogromna pod njim mesto u koje se moglo skliznuti bez trenja, nešto u njemu se istovremeno trglo i svenulo. Reći će da se udavio, naravno, kao onaj student druge godine iz Hebrona kog su prošlog leta izvukli iz plićaka, koji se odvalio od pića na nekoj kućnoj žurci i zagazio u vodu iza ponoći, pevajući za sebe, da bi ga reka sledećeg jutra izbacila na obalu, obučenog u sve sem cipela. Nije sramota, mislio je dečak, izgubiti se pred nečim tako prirodnim kao što je gravitacija – gde čovek *ne skače*, već biva povučen, nedužan, ka moru. Ako ništa drugo, to će njegovu majku najmanje boleti.

Ali čim je podigao nogu i prebacio se preko ograde, spazio je drugu platformu ispod, koja je štrčala dovoljno da skok učini nemogućim. Zastao je, zagledan preko uskovitlane doline oprljene sutonom, i ugledao mesto gde je reka skretala ka okrugu Čester, gde su gradići toliko mali da možete da zapalite cigaretu pri ulasku, a da već budete negde drugde pre nego što dunete prvi dim kroz prozor. Duboko je udahnuo, pustio da ga dah zamagli, a onda se spustio do donje platforme, gde je zbacio ranac s leđa – pod njim je namignuo nemi beli pljusak, i ranca je nestalo. Hvatajući se za čelične kablove, centimetar po centimetar se probijao ka sredini mosta, odakle bi pad bio najviši, a struja ispod navaljivala je kroz metalne grede.

Nakon nekoliko metara, zastao je. Most je bio visok preko trideset metara, znao je to sa ekskurzije u osnovnoj školi. Nekada

je bio najveće dostignuće grada, trebalo je da dovede putničke vozove i novac u srce Glavne ulice. Ali vozovi nikad nisu stajali, prolazili su pored grada na putu za Boston, Providens, Bafalo, Portland, čak i Montreal. Sada su samo teretnjaci presećali kroz grad, prevozeći svezanu drvenu građu ili burad žita iz Ontarija. Most je bio obojen u jarkožuto da označi taj zabludeli optimizam, ali je boja sada nestala, osim na nekoliko šrafova, dovoljno duboko zarivenih u grede da budu pošteđeni vremenskih nepravilika.

Ulična svetla su se upalila nad blatnim zaravnima koje su grile obalu, dajući vodi sjaj nalik potezima četkice, kao kad sunčeva svetlost dodiruje mokar trotoar u letnjim jutrima – svetlost kakvu ne vidate nigde drugde. „Izvini”, prošaputao je nikome, nad hukom reke, dok su mu žice postajale skliske pod dlanovima. Kiša, koja je lila neprestano tri dana, natopila mu je kosu i slivala mu se hladna niz vrat. Devojka iz Nove nade je spomenula, iako je nije pitao, da, ako zaroniš nakon što probiješ površinu i pojuriš da dotakneš rečno dno, da će to biti dovoljno; da će te brzaci povući napred i da je sve što treba da uradiš da zatvoriš oči dok ledena voda ne postane topla i tiha u tvojim plućima, a pinealna žlezda ti ne preplavi mozak DMT-jem i, pre nego što primetiš, letećeš po vedrom, mirnom nebu, slobodan od ljudskog kaveza svog tela.

Ono što nije spomenula je da će, kad prideš jednoj ivici, postojati i druga, u tebi, koja je istovremeno i premostiva i nesavladiva. Teško je progutao i pogledao dole u svoju čizmu koja se klatila nad gredom. Tada je video leš kako pluta ka njemu, udova raširenih i mutnih pod površinom reke. Lice je zurilo u nebo zatvorenih očiju, a odeća mu se nadimala na mršavom telu. Iznenadeno je uzdahnuo, obrisao kišu sa očiju obema rukama i pogledao ponovo, trepćući. Ali i dalje je bio tu, još jasniji. Sakrio je lice u rukav i čvrsto se uhvatio za žicu kada ga je glas pozvao odnekud preko vode. Pomislio je da dopire iz njegove glave, dok ga nije čuo ponovo. „Vrati se. Vrati se odmah! Isuse, Majko Božja, ne sad, ne danas.”

Pretražio je pogledom litice i video, na obali reke, dvospratnu kuću obloženu daskama, naherenu ka vodi. Na njoj su bile protivpožarne stepenice od kovanog gvožđa, odakle je žena mahala rukama, boreći se sa nekakvim konopcem za veš. Bacio je pogled nazad ka vodi i shvatio da to uopšte nije leš, već čaršav koji se uvijao u struji. Nalet vetra joj je oteo još jedan čaršav iz ruku i nosio ga neko vreme, pre nego što je svenuo oko obližnjeg javora.

„Hej, odletela su vam ćebad!” viknuo je instinktivno i odmah zažalio. Povukao se u senku grede, pokušavajući da se smanji. Ali bilo je prekasno.

Žena je stala, nagnula se i zaškiljila ka mostu. Njene naočare, koje su reflektovale svetlost obližnje ulične svetiljke, zaiskrile su zlatno. Po njenoj beloj kosi do ramena i pognutom držanju, delovala je staro.

„Ko je to?” Zaklonila je oči i povikala kroz kišu što je šila oko nje. Dečak se pribio uz nosače, čelični šraf mu se zabijao među plećke, i ostao je miran.

„Mili bože!” zgranula se, očiju širom otvorenih. „Šta to radiš? Jesi li ti lud? Otac nebeski da nam pomogne. Beži odatle!”

Drhteći, nagnuo se u snop svetlosti, nekako više uznemiren što ga je neznanka uhvatila na ivici života nego sopstvenim porivom da ga okonča. „Nije to što mislite”, doviknuo je. „Ja sam... samo sam proučavao vodu.” Spustio je kapuljaču i ponudio joj, kao uhvaćeni zločinac, svoje koščato lice, blede kao u mrmoljka i uokvireno crnom kosom podšišanom na šerpu, a devojačka, ali beskorisna nežnost ublažavala mu je pogled. Bilo je jadno biti ovako zatečen. Kakav to idiot, iz hira, pređe ogradu mosta i sad mora da ubeđuje staricu da je sve to bilo – šta, zapravo?

„Ne budali se.” Gurnula je naočare nagore srednjim prstom. „Ne možeš da umreš ispred moje kuće, okej? Ne treba mi još duhova ovde.” Prekrstila se i uhvatila se za ogradu, dok je iz nje zujao niz stranih reči. Svi čaršavi su joj odleteli, osim jednog plavog peškira što je šibao pored njenog lica.

„Okej, okej! Slušajte.” Ispružio je ruku kao da su par koraka jedno od drugog, a ne preko pola reke. „Neću da skočim. Obećavam. Ja... ja samo pregledam most. Student sam – i želim da jednog dana budem građevinski inženjer.” Laži su mu sada dolazile tako lako, kotrljale su mu se s jezika kao vagoni koji jure preko litice.

„Samo beži dole. Ozbiljna sam. Ili zovem policiju.”

„Okej, u redu. Smirite se.” Polako se pomerao preko grede ka njenoj strani obale. Žena je nestala u kući, a onda promolila glavu kroz prozor, bliže njemu, prateći ga pogledom njegovo kretanje. U jednom trenutku, čizma mu je zadržala preko zakivka i ona je ciknula, psujući na svom maternjem jeziku.

„Stavi nogu tamo. Ne, tamo.” Polovina tela joj je virila kroz prozor, dok je pokazivala na mesto koje nije mogao da vidi. „Sad se pomeri levo. Da, čekaj – drugo levo. Dobro. Tamo su merdevine. Idi do njih i penji se. Penji se, dečko. Požuri.” Uperila je palac ka nebu. „Gore, gore! Tako je.”

Krenuo je ka metalnim merdevinama zavarenim za most i izvukao se, ruku koje su se trzale od hladnoće, nazad do nivoa pruge, a onda se nagnuo preko ograde i došao do daha. „Hvala vam, u redu?” Odmahnuo je ženi. „Sve je u redu. Samo sam hteo da vidim nosače izbliza. Idem kući sad, ne brinite.”

„Sereš! Hoćeš da umreš. Dođi ovamo.” Pokazala je bradom ka obali. „Dolazi ovamo ili ćeš morati da objašnjavaš policajcima. Misliš da se šalim?” Kosa joj je bila spleljena od pljuska, a prsten od vode potamneo joj je okovratnik na kućnoj haljini.

Dečak je ustao, vukući noge preko mosta, dok ga je ona pratila od prozora do prozora, mrmljajući za sebe. Kada se zemljani nasip pojavio ispod platforme, preskočio je ogradu i požurio ka kući. Ulica je sa obe strane bila oivičena oronulim ušorenim kućama koje su podsećale na scenografiju iz ratnog filma. Kroz ogoljene zidove, kroz koje se prospala ružičasta izolacija, nazarao je ubuđale dnevne sobe obrasle mahovinom. Jedna kuća je bila napola izgorela, unutrašnjosti ispunjene prljavim hrpama

nameštaja, pored kojih je mlado drvo pustilo korenje kroz podne daske, gornjim granama parajući rupu na drugom spratu.

Ženina kuća bila je na strani reke, zadnja vrata na samo par metara od vode. Tokom decenija, poprimila je nijanse same rečne obale, škrljastosivu i bež-pegavu; boja na daskama odavno se oljuštila. Kada je stigao do prednjih stepenica, glavna vrata su se otvorila i pramen bele kose provirio je iznad okvira komarnika. Mučila se sa bravom, pa je on cimnuo kvaku i vrata su se naglo otvorila, otkrivši ženu koja mora da je imala najmanje osamdeset godina. Bila je visoka do njegovih očiju, imala je četvrtastu vilicu i baburast nos ispod naočara sa žičanim okvirom, koje su joj prekrivale celo lice, osim brade koja je podsećala na okrajak zemičke.

Njegove naočare sa okvirom od imitacije kornjačevine bile su posute kapljicama kiše i video ju je samo kao bež mrlju. Gledali su se trenutak, dok se mrak spuštao oko njih, a on se ljuljao na nogama.

„Izvinite”, ponovio je dečak, dok je voda kapala sa njega. „Neću više da skočim s onog mosta, važi? Obećavam. Mogu li sad da idem?”

• • •

„Uđi. Ali izuj se. Moj muž je postavio ove podove.” Žena je nestala u kući. Dečak je oklevao, gledajući niz praznu ulicu. Kiša je ponovo padala jače. Stupio je na trem, dok se voda slivala sa njega u potočićima, izuo je čizme i krenuo za njom unutra.

Bila je to škripava, dugačka kuća, koju su pre više od jednog veka sagradili železnički radnici; sastojala se od jednog velikog hodnika podeljenog u tri sobe: salon, trpezariju i kuhinju, čije je prigušeno svetlo sada sijalo na drugom kraju, kao ognjište drevne pećine. Nameštena u stilu koji je dečak video samo u crno-beljoj televizijskoj seriji *Lesi*, čije je reprize gledao kao klinac na panasoniku sa tri kanala, kuća je imala zagušljiv miris soba čiji se prozori retko otvaraju, prožet ustajalim zadahom buđi iz prostora ispod

pada. Kada su mu se oči privikle, ukazao se bezobličan nameštaj presvučen bledim cvetnim dezenom. Zidovi su bili obloženi drvetom i ukrašeni jeftinim pejzažima u pozlaćenim ramovima. Dok je prolazio ispod poprečne grede koja je delila salon od trpezarije, pogledao je gore i video nešto što je nekada bio beli krst, sada sablasno siv od višedecenijske prašine. Na jednom zidu, osvetljenom uličnim svetlima, grozd portreta sumornih lica buljio je iz ere koju nije mogao da odredi. Zastao je na pragu kuhinje, dok mu je voda sa brade i kose kapala na laminat.

Žena je sela za mali sto i klimnula glavom ka praznoj stolici. „Hajde, sedi. Izgledaš kao umočen keks.”

Seo je pažljivo, očima upijajući sobu. Nije znao šta će sa rukama, pa ih je položio na sto, dlanovima nagore, mada ih je povukao u krilo, shvativši da to izgleda ludački.

„Evo, obriši se.” Pružila mu je kuhinjsku krpu. Mirisala je na crni luk, ali on je svejedno obrisao lice, a oči su brzo počele da ga peku.

„Jadno dete”, promrmljala je za sebe. „Hej, sve je gotovo sad, u redu? Šta god da se desilo, gotovo je. Samo nemoj da mi plačeš, dete. Suze ti troše gvožđe, znaš.”

Otela je krpu, nagnula se i obrisala mu oči još malo, pojačavajući peckanje. On se trgnuo i okrenuo. „Dobro, nisi dete. Odrastao si čovek i ne treba ti niko da ti briše suze.”

Kuhinja je bila veličine poveće šupe i sadržala je rešo, smeđ od masnoće oblepljene prljavštinom, sudoperu i deo radne površine veličine daske za seckanje. Sedeli su za okruglim stolom prekrivenim kariranom mušemom koja je trebalo da liči na stolnjak za piknik. Sa sredine stola, lampa sa abažurum od tkanine, ovičenim tilom, emitovala je bolešnjikav, ćilibarski sjaj.

Dohvatila je obližnju paklicu cigareta marke koju nije prepoznao, stavila jednu među usne i prinela upaljač. „Inače ne pušim.” Povukla je dim i zagledala se u njega, ne neljubazno, a onda se nagnula i gurnula u stranu veliku gomilu časopisa. Bili su decenijama stari i štampani na jeziku koji nije mogao da razazna.

„Litvanski”, rekla je, primetivši njegovu znatiželju. „Znaš li šta je to?”

Odmahnuo je glavom, brišući suze od luka sa obraza.

„Stara zemlja, daleko, gde sam rođena.” Mahnula je cigaretom i povukla dim. „Mada, sve su zemlje stare, ako malo razmisliš.”

Ali on nikada nije razmišljao o tome. Retko je razmišljao o bilo kojoj zemlji, a najmanje o onoj u kojoj je rođen – osim da je i ona, takođe, daleko.

„Hoćeš jednu?” Pružila mu je cigaretu.

Pre nego što je uspeo da odgovori, stavila mu je u usta i zapalila.

„Sviđaju ti se moje sove?” Pokazala je preko ramena, gde se nadvijao ormar. Iza njegovih staklenih vrata nalazila se flota figurica sova raznih oblika i veličina, neke od porcelana i sjajne, druge mat, od drveta ili gline. „Svaka sova je napravljena u slobodnoj zemlji. Nijedna moja sova”, nagnula se unazad, „nije došla od komuniste. Razumeš?”

Slagao je, klimnuvši glavom.

Iznad ormara su bila tri portreta sova, lica naduvenih kao kod starih mafijaša, a svaki je, poput Rembrantove studije, prikazivao novi ugao ptičjeg lica. Zapravo, džidžabidže, drangulije i ikone sa motivom sove zurile su u njega sa skoro svake površine. „Skupljam ih. Ne znam baš zašto”, slegnula je ramenima. „Ljudi su davno počeli da mi ih poklanjaju. Sad mi je to zaštitni znak.” Slabašno se osmehnula kroz dim. „Kako se ti, uostalom, zoveš?”

„Hvala vam na ovome.” Dečak je povukao dug dim pljuge. „Ali trebalo bi da idem.”

„Polako, jagnje malo. Pozvala sam te u svoj dom, dala ti cigaretu. I pogledaj”, nagnula je paklicu da mu pokaže, „ostale su mi samo dve. Čak sam ti dopustila da plačeš u mojoj kuhinji. Znaš da je baksuz da se plače u kuhinji, je l’ da? Možeš barem da m kažeš kako se zoveš.”

Zurio je u mušemu na stolu, izrovanu rupama, i razmišljao o imenu koje mu je majka dala; pomisao na to ga je potapala. Nije